

"הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם, וְאֲדַבְרָה; וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ, אֲמַר־י פִּי" (דברים ל"ב)

כמעט מסתיים סיפור התורה, וזורקים אותנו במהירות לרגעים הראשונים של בריאת העולם, ממש לשניות הראשונות של הקיום:

"בְּרֵאשִׁית, בָּרָא אֱלֹהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם, וְאֶת הָאָרֶץ" (בראשית א)

השמים והארץ מביטים אחד בשני – אלה של הבריאה ואלה של הסוף.

ואם ברגעים הראשונים של העולם מגיב הקיום כולו בעשייה, בהיווצרות, בהתממשות מתוך המילה האלוהית, הרי שעכשיו – הקשבה.

ושמים של אז ושמים של היום וארץ של אז וארץ של היום הם כמו מסגרת, שמכילה בתוכה את כל סיפור התורה עד לאותו הרגע. וברגע זה ישנה הפוגה בת פסוק אחד.

מדוע הפוגה?

שלוש פעמים כבר הופיעה בספר דברים הקריאה אל שמים וארץ כעדים לברית האלוהית עם ישראל. הקריאה בתחילתה של פרשת האזינו היא הרביעית והאחרונה, ולכן כשהיא מגיעה, גם האוזן שלנו מצפה לניגון המתבקש שכבר הורגלנו לשמוע:

1.

כה פִּי-תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בְנִים, וְנוֹשְׁנֵתֶם בְּאָרֶץ; וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם, וְעָשִׂיתֶם כְּכָל תְּמוּנַת פֶּלֶא, וְעָשִׂיתֶם הַרְעָה בְּעֵינֵי יְהוָה-אֱלֹהֵיךָ, לְהַכְעִיסוֹ. כו העידתי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ, כִּי-אֲבִד תֵּאבְדוּן מִהֵרָא, מֵעַל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: לֹא-תֵאָרִיכוּ יָמִים עָלֶיךָ, כִּי הַשָּׁמַיִם תִּשְׁמְדוּן. (דברים ד')

2.

יז ואם-יִפְנֶה לְבָבְךָ, וְלֹא תִשְׁמָע; וְנִדְחַתָּ, וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים--וְעִבַדְתָּם. יח הַגְּדַתִּי לְכֶם הַיּוֹם, כִּי אֲבִד תֵּאבְדוּן: לֹא-תֵאָרִיכוּ יָמִים, עַל-הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת-הַיַּרְדֵּן, לְבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ. יט הַעֲדַתִּי בְּכֶם הַיּוֹם, אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ--הַחַיִּים וְהַמְּוֹת נִמְתִּי לְפָנֶיךָ, הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה; וּבִסְרָתָהּ, בְּחַיִּים--לְמַעַן תִּחְיֶה, אַתָּה וְיִרְעָדָה. כ לֹא-תִקַּח אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, לְשִׁמְעַת בְּקִלּוֹ וּלְדַבְּקָה-בּוֹ: כִּי הוּא חַיִּיךָ, וְאַרְבֵּךָ יָמֶיךָ--לְשִׁבְתָּ עַל-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב, לְמַת לָהֶם. (דברים ל')

3.

ז כִּי אֲנֹכִי יִדְעַתִּי אֶת-מְרִיבֶךָ, וְאֶת-עֲרֻפְךָ הַקָּשָׁה; הוּ בְּעוֹדְנִי חַי עִמָּכֶם הַיּוֹם, מִמְּרִים הָיִתְּם עִם-יְהוָה, וְאַף, כִּי-אֲחַרֵּי מוֹתִי. כח הַקְהִילוּ אֵלַי אֶת-כָּל-זִקְנֵי שְׁבִטֵיכֶם, וְשִׁטְרֵיכֶם; וְאֲדַבְרָה בְּאָזְנוֹיְכֶם, אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְאַעֲיִדָה בָּכֶם, אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ. כט כִּי יִדְעַתִּי, אֲחַרֵּי מוֹתִי כִּי-הִשְׁחַת פִּשְׁחֲתוֹן, וְסָרְתֶם מִן-הַיַּרְדֵּן, אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם; וְקִרְאת אֶתְכֶם הָרְעָה, בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים--כִּי-תַעֲשׂוּ אֶת-הַרְעָה בְּעֵינֵי יְהוָה, לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם. ל וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, בְּאָזְנֵי כָל-קְהַל יִשְׂרָאֵל, אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה, הַזֹּאת--עַד, תִּמָּם (דברים ל"א)

בכל הפעמים הקודמות, התקיים חיבור מידי בין עדותם של השמים והארץ ובין זעם וקנאה ואכזבה מיידית של האל, כעסו נטול הגבולות. וכל אלה קיימים בהחלט ובאופן מפותח מאוד גם בפרשה שלנו.

האל המלווה את עם ישראל בפרשה זו רגע לפני כניסתם לארץ, הוא אל נוטף דם. אל מלחמה. והוא מלווה אותנו עד היום.

ובכל זאת, למרות שהאוזן יודעת שממש עוד רגע עומדת לנחות עלינו קללה, מעניקים לנו הפוגה בפסוק אחד של מים :

ב יַעֲרֶף כַּמָּטֵר לְקַחֵי, תִּזְלַף כַּטַּל אֶמְרָתִי ,

כְּשֶׁעִירִים עָלֵי-דָשָׁא, וְכַרְבִּיבִים עָלֵי-עֵשֶׂב .

אני יכולה רק לדמיין לעצמי מה עובר בראשם של אנשי מדבר, כאשר מזמינים אותם להקשיב לתורת המילים הזו, ההולכת להרוות את צמאונם. איזה פיתוי אדיר ונחמה, איזה מרגוע ורגע של התאושות. של הפוגת קרב, של הפסקת אש .

דמיינו לעצמכם את המראה הזה – של מטר נופל וטל נוזל, של דשאים ועשבים מנצנצים בגשמים חזקים. מראה סוער/שקט של חורף .

פסוק אחד שיוצר מרחב אוהב מספיק, רטוב מספיק, מלא בחיים – כי הרי המים הם מביאי החיים, ובמסורת היהודית הם גם עדות לקשר עמוק ונכון בין יהוה אלהים לעולם. מקום שיש בו לחלוחיות, הרי שקיים בו פריון וזהו מקום של חיים .

אז הפסוק הרגעי הזה, הוא כמו נווה מדבר בתוך מרחבי הזעם האלוהי המדממים והעקרים. והוא מזמין אותנו לשבת בו ולחשוב מעט על כל מה שהיה לנו עד עכשיו – מאותם שמים וארץ ראשונים ועד היום, כלומר, רגע לפני הכניסה לארץ המובטחת .

ועוד שינוי שחל בקריאה הזו האחרונה היא, שהפעם הדיבור מופנה ישירות אל שמים וארץ "האזינו!" קוראים להם ישירות ומזמנים אותם אל הרגע הזה של המים – של מים יורדים בין שמים לארץ ועולים מארץ לשמים – הגשם והטל המחברים בין השמים העוטפים את האדמה .

אם כך, שני פסוקי השירה הקצרים האלה יוצרים מרחב מקודש ממש :

של מקום – בין שמים לארץ .

של זמן – ברגעים שגשם יורד או טל מתהווה .

של כל הנוכחים בו – העם, השמים, האדמה, החיים .

ובהרף העין הזה מאפשרים לנו, ששומעים את השירה דור אחר דור, להציץ ולראות את הבריאה כולה.

בני אדם באים והולכים ורעש ומלחמות ומאבקים. יש את הסיפור של האנושות הנאבקת בעצמה כל כך הרבה שנים ומיתוסים נבנים אחד על גבי השני לאורך חמשת החומשים שאנו עומדים בסופם. ואלוהים - משנה צורה ומחליף צורה, ורק בפרק הזה שלנו יקבל דמותם של סלע, אב, מינקת, נשר מרחם, לוחם אכזר .

שני הפסוקים האלה קוראים לנו לעצור. לנשום. להסיט את המבט אל הדשא, אל העשב אל הטל שבהם משתקפים שמים וארץ כולם עוד מאז ימי הבריאה. ולראות את כל המורכבות שקיימת בהם .

כל כך מתאים שהפרשה הזו נקראת השנה ברווח שבין יום הכיפורים לסוכות, בתקופה שבה קוראים לנו להסיט את המבט הצידה מהיום היום העקשני ומלא התהפוכות שלנו. להביא את המבט והקשב אל העולם כפי שהיינו רוצים לראות אותו. לא מתוך תפיסה רומנטית של "עבר נקי וטוב יותר", אלא דווקא מתוך תפיסה מלאת תקווה שתיוון יכול לנצנץ אלינו דווקא מתוך הדשא של השכנים – אם רק נמקד את מבטנו לכיוון הזה .